

**СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1**

**INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1**

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Тахрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

Адабиётшунослик

- 1. Rahmonqulova Zarnigor**
DISTOPIK EKZISTENSIALIZMNI INGLIZ YOZUVCHISI UILYAM
GOLDINGNING “LORD OF THE FLIES” ROMANIDA AKS ETISHI.....6
  - 2. Усманова Севара**
ЧЎЛПОН ВА С.РИЧАРДСОН РОМАНЛАРИДА БАДИИЯТ МУАММОЛАРИ.....14
  - 3. Yusupova Dildora**
SHOIR SO‘Z AYTGANI KELAR DUNYOGA...(Shoira Halima
Xudoyberdiyevaning hayot va ijod yo‘liga chizgilar).....21
  - 4. Қўчқорова Садоқат**
ФОЛЬКЛОРДА ЭРТАКНИНГ ЖАНР СИФАТИДАГИ ХУСУСИЯТИ.....28
  - 5. Мажитова Сабоҳат, Ярашов Шариф**
АМИР ХУСРАВ ДЕҲЛАВИЙ ВА АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ ҲАЗАЛЛАРИДА
«ДИЛ» (ЮРАК, ҚАЛБ) ТИМСОЛИНИНГ ЛЕКСИК-СЕМАНТИК МАЙДОНИ.....35
  - 6. Джалилова Зарнигор**
ИНГЛИЗ ШЕЪРИЯТИДА ИНСОН СИФАТЛАРИНИНГ ГУЛЛАР
ТИМСОЛИДА ИФОДАЛАНИШИ.....42
- ## Лингводидактика
- 7. Khamzaev Sobir, Gilyazetdinov Eldar**
THE PRINCIPLES OF SPEAKING SKILLS’ FORMATION AMONG
STUDENTS OF LINGUISTIC UNIVERSITIES.....48
- ## Тилшунослик
- 8. Boygucheva Lola**
THE ROLE OF DISCOURSE ANALYSIS IN MODERN LINGUISTIC THEORY.....54
  - 9. Кобилова Азиза**
ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР ЎРНИДА ИШЛАТИЛАДИГАН
ПЕРИФРАЗЛАР ТАҲЛИЛИ (ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА).....59
  - 10. Mamanazarova Gulhayo, Paluanova Halifa**
ISSUES ON OIL AND GAS TERMINOLOGY IN LINGUISTICS.....65
  - 11. Melikova Elnora, Abdullayeva Nargiza**
PRIMARY AND SECONDARY PREDICATION.....71
  - 12. Saidova Farida**
O‘ZBEK TILI LEKSIK SINONIMLARINING LEKSIKOGRAFIK TALQINI.....77
  - 13. Turniyazov Behzod**
FAKTIVLIK ASOSIDAGI KAUZATSIYA.....83

14. Гафуров Бахтиёр АНАЛИЗ ЛИНГВОСТАТИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКЦЕНТНЫХ ФОНОВАРИАНТОВ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	91
15. Ибаев Анвар КОМПАРАТИВ СИНТАКТИК ҚУРИЛМАЛАР ТИЛШУНОСЛИКНИНГ ЎРГАНИЛИШ ОБЪЕКТИ СИФАТИДА.....	97
16. Исмаилов Тургун ПРЕЗИДЕНТ ДИСКУРСИДА HOMELAND КОНЦЕПТИНИНГ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР ОРҚАЛИ ТАСАВВУР ЭТИЛИШИ (FREEDOM, LIBERTY ҚАДРИЯТИ МИСОЛИДА).....	103
17. Камолитдинова Вазира ОКСЮМОРОН ВА УНИНГ УСЛУБИЙ - СЕМАНТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	111
18. Нигматова Лолахон ЎЗБЕК ТИЛИ МАХСУС КОРПУСЛАРИ – ТИЛ ВА МАДАНИЯТ МУШТАРАКЛИГИНИ ЎРГАНИШ ВОСИТАСИ.....	116
19. Сабирова Ёъзоа ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ИЗОҲЛИ ЛУҒАТЛАРИДА ЎЗЛАШМА ЮРИДИК ТЕРМИНЛАР ТАЛҚИНИ.....	121
20. Сулаймонова Нигора ЗАМАХШАРИЙ ГЎЗАЛ НУТҚ ВА САБР ОДОБИ ҲАҚИДА.....	130
21. Тўева Зулфия, Юлдашева Дилором БАЁН ВА УНИНГ ТУРЛАРИ ҲАҚИДА.....	137
22. Xolova Muyassar BOYSUN SHEVASI ONLAYN MA'LUMOTLAR BAZASI (QIDIRISH VA SARALASH IMKONIYATLARI ASOSIDA).....	146
23. Abdullayeva Oqila Holmo'minovna O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISH BOSQICHLARI VA MUAMMOLI JHATLARI....	153
24. Abdunazarova Zarina Islomovna THE FORMATION OF SPEECH COMPETENCE.....	146
25. Nilufar Abduraxmonova O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISHDA LINGVISTIK ANNOTATSIYALASH TAMOIYILLARI.....	164
26. Shamuradova Naima O'ZBEK VA INGLIZ XALQ MAQOLLARINING QIYOSIY O'RGANILISHI HAQIDA (ASOSIY QISMLARINI QO'LLASH).....	171
27. Яхёева Гулнора Бахтиёровна ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ.....	175

28. Irgasheva Umida INGLIZ TILI DARSLARIDA TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA STEAM TEXNOLOGIYALAR AHAMIYATI.....	179
29. Jumaniyozova Nuriya Axmedovna YURIDIK DISKURS LINGVISTIK TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA.....	184
30. Khayitova Feruza Abdikhalikovna THE PRACTICAL ANALYSIS OF TOPONYMS IN GREAT BRITAIN BASED ON THE STORY OF A. CONAN DOYLE "THE HOUND OF THE BASKERVILLES".....	188
31. Z. Masodiqova, Sh. Xatamqulova O'ZBEK VA NEMIS MAQOLLARINI QIYOSHLASH.....	193
32. Teshaboyev Dilmurod Rahmadjonovich, Axmadjonova Mohinur Bahodirovna SON SO'Z TURKUMINING BOSHLANG'ICH SINF DARSLIKLARIDA IFODALANGAN SHAKLLARINI AKT ORQALI TUSHUNTIRISH.....	193
33. Maxmurova Mavjuda Halimovna METAFORALAR NUTQ SHAKLI SIFATIDA.....	204
34. Nazarov Rustam Irkinovich THE IMPORTANCE OF PAIR WORK AND GROUP WORK ACTIVITIES IN TEACHING ENGLISH IN TECHNICAL UNIVERSITIES.....	210
35. Saidbekova Raykhona Rustambekovna, Ruzmatova Dilnoza Ramatjonova FAMILY PERSPECTIVES IN THE NOVEL "AND THE MOUNTAIN ENCHOED" BY KHALED HUSSEINI.....	217
36. Алижон Раҳматович Қосимов, Хумора Муҳаммадиса қизи Иминова ТИЛНИНГ БИОПСИХОСОЦИАЛ ОНТОЛОГИК МАҚОМИ МУАММОЛАРИ.....	222

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Джалилова Зарнигор Баходирова
Бухоро давлат университети,
Инглиз адабиёти кафедраси ўқитувчиси

ИНГЛИЗ ШЕЪРИЯТИДА ИНСОН СИФАТЛАРИНИНГ ГУЛЛАР ТИМСОЛИДА ИФОДАЛАНИШИ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2021-1-6>

АННОТАЦИЯ

Шеърят дунёсида турфа ўсимликлар билан бир қаторда гуллар инсон фазилатлари, ташқи қиёфаси ва унинг табиатини тавсифлаш учун кенг қўлланилади. Ушбу иш инглиз шеърлятида инсон сифатларининг гуллар воситасида ифодаланишига бағишланган. Мақолада Франсис Томпсон, Уильям Эрнест Хинли, А.Э.Хаусман, Оскар Уайлд ва Фиона Маклеод каби XIX-XX аср инглиз адабиёти намоёндаларининг шеърлари таҳлил қилинган. Шарҳлардан олинган мулоҳазалар гул ва ўсимликлар номи аксар ҳолларда аёлларнинг гўзаллиги, ошиқнинг маъшуқасига бўлган ҳиссиётларини ифодаловчи сатрларда ҳамда ёш болаларни тавсифловчи ва ўтганларни хотирловчи байтларда қўлланилишини кўрсатади.

Таянч сўзлар: фитоним, образ, гул, рамз

Джалилова Зарнигор Баходирова
Бухарский государственный университет,
учитель кафедры Английской литературы

ВЫРАЖЕНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ КАЧЕСТВ ЦВЕТАМИ В АНГЛИЙСКОЙ ПОЭЗИИ

АННОТАЦИЯ

В мире стихов растения наряду с цветами широко используются для характеристики человеческих качеств, внешнего вида и человеческой природы. Данная статья посвящена анализу стихотворений, в которых цветы используются для описания человеческих качеств. В статье анализируются стихи представителей английской литературы XIX-XX веков, таких как Фрэнсис Томпсон, Фиона Маклауд, Оскар Уайльд, А.Э. Хаусман, Уильям Эрнест Хинли. Анализ стихотворений показывает, что названия цветов и растений часто используются в строках, выражающих красоту женщины, чувства любовника к своей любовнице, а также в стихах, описывающих маленьких детей и воспевающих память людей, у которых есть скончался.

Ключевые слова: фитоним, образ, цветок, символ.

Zarnigor Bakhodirovna Djalilova
Teacher of English literature department,
Bukhara State University

EXPRESSING HUMAN FEATURES BY FLOWERS IN ENGLISH POETRY

ANNOTATION

In the world of poems, plants along with flowers are widely used to characterize human qualities, physical appearance and human nature. Current paper is devoted to the analysis of poems where flowers are used to describe human features. The article analyses the poems of the XIX-XXth century English literature representatives such as Francis Thompson, Fiona Macleod, Oscar Wilde, A.E.Housman, William Ernest Hinley. Analysis of the poems show that the names of flowers and plants are often used in lines expressing the beauty of women, the feelings of the lover to his mistress, as well as in the verses describing young children and glorifying the memory of the people who have passed away.

Key words: phithonym, image, flower, symbol

Кириш

Бадиий ижодда образ яратиш, фикрни поэтик кўринишда ифодалаш учун хизмат қилган фитонимлар фитопозетонимлар даражасига кўтарилади. Фитонимлар сингари фитопозетонимларда ҳам халқнинг деҳқончилик, боғдорчилик, сабзавотчилик, полизчилик, гулчилик сингари маданиятининг лисоний бадиий ифодаси юзага чиқади.

Шеърятда фитонимлар, жумладан, гул ёки ўсимликлар номи кўчма маънода шахс сифатини ифодалаб келиши кўп кузатиладиган анъанавий поэтик ҳодисалардан биридир. Айтайлик бадиий образни яратиш ёки тавсифлаш учун гул турлари номларидан фойдаланишда унинг маъносини инсонга кўчириш, албатта, гул ва шахс орасидаги маълум ўхшашликларга асосланади. Бундай қиёслашлар эса кўпроқ шеърятда маъшуканинг ташқи гўзаллигини тасвирлашда қўлланилади.

Асосий қисм

Гулларнинг рамзий образ сифатида шеърятга кириб келиши қадимги одамларнинг эътиқодлари, илк тасаввур-тушунчалари, тотемистик қарашлари билан боғлиқ [6,573; 2,77; 3,139-181].

Шеърларда гул тимсоли баъзан умумий, баъзан конкрет номда ифодаланиб келади. Жумладан, Франсис Томпсоннинг “Daisy” – “Момақаймоқ” шеъри бу жиҳатдан фикримизга далил бўла олади:

She listened with big-lipped surprise,
Breast-deep 'mid flower and spine:
Her skin was like a grape whose veins
Run snow instead of wine [9,35].

Ушбу мисраларда шоир ёшлигида кўнгил кўйган севгилиси ҳақида сўз юритмоқда. У кенг яшил яйловда бирга чошиб ўйнаб, болаларча беғуборлик билан суҳбатлар қурган севгилисини эслар экан, уни ўша гўзал табиат кўйнида барқ уриб яшнаган гулларга ўхшатади. Хусусан, қизнинг энди кўтарилиб келаётган кўкракларини гуллашга бош кўтарган момақаймоқ гулига менгзади. Унинг юз териси эса узум донасидек таранг эканлигига, томирларидан оқаётган қони винодек қизиллигини оппоқ қордек бадани яширишга ожизлигини таъкидлайди. Бу билан у севгилисининг ниҳоятда оппоқ, чиройли, жозибador, соғлом эканлигини билдирмоқчи бўлади. Умуман айтганда, хотин-қизларнинг гўзал ва ёқимли чеҳрасини, момик ва оппоқ бадан тузилишининг бўлиқлигини момақаймоқ гули воситасида тасвирлаш жаҳон шоирлари ижодида ўзига хос анъана тусини олган. Кейинги мисраларда шоир яна ўз фикрини давом эттириб, шундай дейди:

Oh, there were flowers in Storrington
On the turf and on the spray;
But the sweetest flower on Sussex hills
Was the Daisy – flower that day! [9,35]

Шоир ёшлиқдаги муҳаббат туйғуларини хотирлар экан, ўшанда Сторрингтонда очилиб ётган кўплаб гулларни, лекин улар орасида Сассекс тепалигидаги энг ёқимли гул – момақаймоқ бўлганлигини эслайди.

Аслида daisy – инглиз тилида фитоним сифатида гулнинг бир тури бўлган момақаймоқни атаб келса-да, худди бошқа тилларда, жумладан, ўзбек тилида ҳам гул номларининг киши номи тарзида антропоним бўлиб келиши кузатилади. Айнан бунинг далилини юқоридаги банднинг сўнгги мисрасида антропоним сифатида келтирилган Daisy исми мисолида кузатиш мумкин. Бу исм, асосан, қизларга нисбатан қўлланади. У эски инглиз тилидаги day`s – куннинг, eye – кўзи сўзлари бирикувидан ҳосил бўлган [10]. Бундай ном олишига унинг эрта тонгда куёш чиқишига қараб очилиб, кеч шомда куёш ботиши билан юмилиши сабабдир.

Момақаймоқ – сариқ тўпгулли, шамолда учиб кетадиган тўзгоқ уруғли ўт; қоқиўт. У кўчма маънода юз, бадан тузилиши бўлиқ ва ёқимли кўринишга эга бўлган аёлларга нисбатан ишлатилади [7,713].

The fairest things have fleetest end,
Their scent survives their close:
But the rose's scent is bitterness
To him that loved the rose.

Ушбу мисраларда яна бир гул – атиргул номи бир неча бор такрорланган. Атиргул ҳам дунё миқёсида бадий ижодда энг кўп қўлланадиган гул фитопозитонимларидан биридир. Атиргул раънодошлар туркумининг хушманзара ўсимлик сифатида экиладиган бир қанча турининг умумий номи [7,136] бўлиб, шеъриятда кўчма маънода кўпинча гўзал қизлар ва ёш болалар образини рамзий-тимсолий ифодалашда кенг қўлланиши кузатилади. Бунга жаҳон шоирлари ижодидан ёрқин далиллар келтириш мумкин. Жумладан, инглиз шеъриятидаги Уильям Эрнест Хинлининг “A Bowl of Roses” шеъридан олинган қуйидаги мисралар ҳам фикримизга далил бўла олади:

It was a bowl of roses:
There in the light they lay,
Languishing, glorying, glowing
Their life away.
And the soul of them rose like a presence,
Into me crept and grew,
And filled me with something – some one –
O, was it you?[9,22]

Атиргулни севиш учун унинг тикони захридан ҳамда ўткир ифори таъсиридан чўчимаслик лозим. Шунинг учун атиргул воситасида кўпинча севги, маъшуқа тимсоли бадий ифода этилар экан, бевосита ошиқ муҳаббат азобларини енгишга чорланади.

А.Э.Ҳаусманнинг қуйида келтирилган “With Rue My Heart is Laden” (“Қалбимдаги афсуслар”) шеърида лаби атиргулни эслатадиган гўзал қизлар таърифланган:

With rue my heart is laden
For golden friends I had,
For many a **rose-lipt** maiden.
And many a lightfoot lad.
By brooks too broad for leaping
The lightfoot boys are laid;
The **rose-lipt** girls are sleeping
In fields where roses fade [9,39].

Қуйидаги мисраларда эса шоир Оскар Уайлд “Requiescat” номли шеърида вафот этган яқин аёлини нилуфар гулига қиёслаган. Нилуфар – йирик баргли, чиройли катта-катта гулли, сувда ўсадиган кўп йиллик ўсимлик. У халқимиз орасида хотин-қизларнинг исми сифатида ҳам учрайди [7,37]. Эътиборлиси шундаки, бундай исм инглиз халқи орасида ҳам мавжуд. Lily – нилуфар гули номи билан боғлиқ антропоним сифатида кузатилади.

Tread lightly, she is near
 Under the snow,
 Speak gently, she can hear
 The daisies grow.
 All her bright golden hair
 Tarnished with rust,
 She that was young and fair
 Fallen to dust.
 Lily – like, white as snow,
 She hardly knew
 She was a woman, so
 Sweetly she grew [9,42].

Шеърятда вафот этган инсонни гулга менгзаш ҳодисаси азалий поэтик анъаналардан бири бўлиб, унинг тарихий илдизлари қадимий анимистик ҳамда тотемистик қарашларга бориб тақалади. Хусусан, жаҳон халқлари фольклорида мавжуд йўқлов кўшиқларида бу анъана ёрқин кузатилади. Агар келтирилган шеърнинг мазмунига эътибор қаратсак, унда ҳам бевақт вафот этган аёл хотираси ёдга олинган. Шоирнинг унга нисбатан самимий муҳаббати, хурмати, соғинчи мадҳ қилиниб, ширин хотираси эъзозланган. Шоир аёл зиёратига келганларни у ётган қор остидаги тупроқни қаттиқ босмасликка, оҳиста қадам ташлашга, баланд овозда эмас, секин ва мулойим гапиришга, шу орқали мархума руҳини безовта қилмасликка, абадий уйқусини бузмасликка ундайди. Чунки унинг ҳали ҳам ўз яқинида эканлигига, ҳаммасини кўриб турганлигига, айтилаётган ҳар бир гапни эшита олишига ишонади. Фақатгина унинг бир вақтлардагидай тилларанг тусдаги гўзал сочли аёл кўринишида эмас, момақаймоқ гули шаклида намоён бўлиб турганини айтади. Шеърдаги мисралар унинг баҳор яқинлашаётганда ёзилганини кўрсатади.

Қизиғи шундаки, Марказий Осиё ва Эрон халқлари, жумладан, ўзбеклар орасида Наврўз олдида қабр бошига чиқиб, ўтганларни хотирлаш удуми ҳалигача сақланиб келмоқда[4,31;8,30-33]. Шу жараёнда қуйланадиган махсус йўқловлар ҳам яратилган. Уларда кўпинча табиатда юз бераётган гўзал ўзгаришлар, чор-атрофнинг турфа гулларга бурканиб бораётганини ўтганларнинг кўролмаётганлигига ачиниш бадий ифода қилинган. Ўзбек халқи орасида лола ва лолақизғалдоқ ўтган эски йилда ўлган мархумларнинг қонидан униб чиқади деган тасаввурларни бадий ифодалантирган афсоналар ҳам бор[4,42]. Афсоналарга кўра, ер ўлганларнинг қонини ўзига сўриб олиб, кейин уларни баҳор гуллариغا берармиш [8,32].

Шу таҳлиллар билан юқоридаги шеър мазмуни таҳлили ўзаро боғлаб мушоҳада қилинса, унда ҳам айнан мархуманинг гулга қиёслантирилаётгани бежиз эмаслиги англашилади.

Ўзбек халқи орасида ҳалигача ёш вафот этганлар ҳақида “Ўн гулидан бир гули очилмай сўлган” ибораси ишлатилади. Аёли вафот этган эркаклар хотинига “вой, гулим” дея овоз солиб, қуйидаги каби йиғи кўшиқларини қуйлашади:

Куймасин ҳеч кимнинг ҳаргиз кулба бирлан хонаси,
 Сарғаймасин, вой алам-е, ҳаргиз гулдай танаси [1,75].

Тирик ва соғлом инсоннинг танаси қизғиш тусда бўлса, мархумлар сарик тусда бўлади. Юқоридаги мисраларда шу табиий ҳолатга ўзига хос ишора мужассам. Шунинг учун “гулдай тана” ҳамшиша мадҳ қилинади.

Қабр зиёратига борганлар гул олиб бориб қўйиши одати деярли барча халқларда ҳозиргача сақланиб келмоқда.

А.Э.Ҳаусманнинг “To an Athlete Dying Young”, яъни эрта вафот этган спортчи-атлетга бағишланган шеърда шундай мисралар келтирилган:

Smart lad, to slip betimes away
 From fields where glory does not stay,
 And early though the laurel grows

It withers quicker than the rose[9,38].

Лавр – бу дафна дарахтининг япроғи. Дафна, аввало, юнон мифологиясидаги дарё маъбудининг қизи номини англатади. Яна бир томондан эса лаврдошларга мансуб дарахт номидир. Дафна Ўрта Ер денгизи худудиди ўсади. Кўринишига кўра кичик, сербарг, хушбўй, доимо яшил тусда бўлади. Қадимда Греция пойтахти Афинада ўтказилган спорт мусобақалари, олимпиадаларда ғолибларнинг бошига шу дарахтнинг барглари ва новдаларидан шухрат, ғалаба белгиси ёки олий мукофот сифатида ғолиб кишининг бўйнига осиладиган ёки бошига кийдириладиган гулчамбар ясалган. Шоир мана шу қадимий одатни ёдга олиб, дафнанинг атиргулдан кўра тезроқ сўлишини айтади ва пойгада ғолиб бўлган атлет ҳаётини унга қиёслайди:

And round that early-laurelled head
Will flock to gaze the strengthless dead,
And find unwithered on its curls
The garland briefer than a girl's[9,35].

Шоир дафна гулчамбарли бошга ўлим эрта соя солганидан куйинмоқда.

Инглиз шеърятда ҳам кўпинча бола образи гулга қиёсланади. Масалан, Фиона Маклеоднинг “The Vision” шеъриси шундай мисралар келтирилган:

In a fair place
Of whin and grass,
I heard feet pass
Where no one was.
I saw a face
Bloom like a flower –
Nay, as the rainbow – shower
Of a tempestuous hour.
It was not man, or woman:
It was not human:
But, beautiful and wild,
Terribly undefiled,
I knew an unborn child [9,27].

Мисралар мазмунига кўра, шоира бир гулдек очилган юзни кўрдим, лекин у на эр, на аёл, балки гумона бир мурғак жон, дея ҳали туғилмаган чақалоқ тасвирини келтиришга уринмоқда.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, умумжаҳон шеърятда бўлгани каби инглиз шоирлари ижодида ҳам инсон сифатларини гуллар тимсоли орқали ифодалаш ўзига хос анъана тусини олган. Бу кўпроқ ошиқнинг ўз маъшуқасига дил изҳорларини ифодаловчи мисраларда, ёш болаларни тавсифловчи сатрларда, ўтганларни хотирлашга бағишланган байтларда ёрқин кузатилади.

Иктибослар/Сноски/References

1. Бўзлардан учган ғазал-ай. Ўзбек халқ йиғилари ва йўқловлари. – Бухоро, 2004.
2. Зеленин Д. Тотемы-деревья в сказаниях и обрядах европейских народов. – М.-Л., 1937.
3. Кармышева Б.Х. Архаическая символика в погребально-поминальной обрядности узбеков Ферганы. // Древние обряды верования и культуры народов Средней Азии. – М.: Наука, 1986.
4. Наврўз йўқлови // Наврўз (Наврўз билан боғлиқ кўшиқлар, афсоналар, одатлар ва иримлар). Тузувчилар: Т.Мирзаев ва М.Жўраев. – Т.: Фан, 1992.
5. Пещерева Е.М. Праздник тюльпана (лола) в сел. Исфара Кокандского уезда. // Сб. «В.В.Бартольд». – Т., 1927.
6. Тайлор Э. Первобытная культура. – М.: Политиздат, 1989. – 573 с

7. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Беш жилдлик. Учинчи жилд. Н – Тартибли. – Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2007.
8. Ўраева Д. Ўзбек мотам маросими фольклори. – Т.: Фан, 2004.
9. Untermeyer L. Modern British Poetry. – N.Y.: The Quinn & Boden company, 1920.
10. <https://www.etymonline.com/word/daisy>

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1